ט: לפני אידיהן פרק ראשון עבודה זרה

ארבעים ושמונה עיר. בערי הלוים כתיב: **הלי מלן דלא ידע ככמה שני בשבוע.** קלי למנין סדר שמיטות שהיו ישראל מונין והולכין בשני הבית דקי"ל שביעית בזמן הזה נהגה ולפי' [6] לר"מ דאמר בזמן שאתה משמט קרקע אתה משמט כספים מודה הוא דמדרבנן נהגה בס' הסולת גט (ניטין דף לו.) ובמשקין בית השלחין (מע"ש דף ג.): **נטפי חדא שתא.** על שנין דמחורבן ועד שנה שהוא עומד בה מהלי טעמא דתניא (תענית דף כט.) מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה ליום חייב כשחרב הבית בראשונה מולאי שבת היה ומולאי שביעית היתה ותשעה באב היה וכן בשניה אלמא שתא דחורבן אתחלתא דשמטה למהדר הוות ומאן דמני לשני חורבן לא מני להיא שתא בהדי שני דחורבן אלא בהדי שני דקם ביתא הוא ונפק ליה רובא בט' באב הלכך מאן דבעי לממני שמטה לוספה לשנת חורבן על מנין שני דבתר חורבן: **ונחשב כללי.** המאות ביובלי שני יובלות למאה לקבר מניינו: **ונקוט מכל מאה חרבי וישדי אפרבי.** כר' יהודה דאמר (ר"ה דף ט.) שנת חמשים עולה לכאן ולכאן היא שנת יובל והיא שנת תחלת השמטה הבאה ומנית לרשב"ג יובל הבא לאי כרבנן הא אמרי שנת חמשים היא שנת יובל היא שנת חמשים וחמשים ואחת מתחיל מנין יובל הבא נמצאת שנה מתוספת על סדר השמטה לכל יובל ולרבי יהודה משהתחילו למנות השמיטין לא זז הסדר משבע שנים לז' שנים: **וסימן.** דלא תעביד כרבנן אלא כר' יהודה למשקל תרתי שני מכל מאה כי זה שנתים. ובמסכת ערכין (דף יב:) פרכינן לר' יהודה חורבן בית שני במולאי שביעית מי משכחת ליה מכדי בית שני קם קס מרבע מאות ועשרים הרי עשרים ושמונה אשמטה דבשנת השמטה חרב ומשמינן [3] הנך שית שנין עד דסליק עזרא ומקדים לא מנו שמיטין הלכך דל מנייהו שית שני קמייתא אשמטה דבעשרין ותרתי ליובל חרב והיא מולאי שביעית: **אל קקם.** שהיא קן הגאולה ותקבץ להר הקודש לנחלת אבותיך ולמה תפסיד הדינר: **דמסיימא עטיף אלא שנין.** לחשבון הכריעתא מושך הגלות שלא שנים יותר דאמרינן לעיל [4] אחר קע"ב שנים לאחר חורבן נשלמו ארבע אלפים הוסף עליהם רל"א דקתני בכריעתא הרי הקץ לאחר ת"ג לחורבן ורבי חנינא ת' קאמר. כשאמר רבי חנינא למילתיה עדיין לא עברו ת' לחורבן:

שית

ארבעים ושמונה עיר ואי טעי ספרא נשייליה לתנא כמה קתני וניבצר מינייהו ארבעים ושמונה ומשכח ליה לחומריה וסימניך ספרא בצירא תנא תוספאה אמר רב הונא בריה דרב יהושע [1]**האי מאן דלא ידע כמה שני בשבוע הוא עומר ניטפי חד שתא ונחשוב כללי ביובלי ופרטי בשבועי ונשקול ממאה תרי ונשדי אפרטי ונחשובינהו לפרטי בשבועי וידע כמה שני בשבוע וסימניך** [2]**כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ אמר רבי חנינא אחר ארבע מאות לחורבן הבית אם יאמר לך אדם קח שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד לא תקח במתניתא תנא אחר ארבעת אלפים ומאתים ושלשים ואחת שנה לבריאת עולם אם יאמר לך אדם קח לך שדה שוה אלף דינרים בדינר אחד אל תקח מאי ביניהו איכא ביניהו תלת שנין דמתניתא טפיא תלת שני ההוא שטרא דהוה כתיב ביה**

שית

האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע קאי נטפי חדא שתא בו'. מתוך פירוש רש"י משמע שרוצה לפרש דמולאי שביעית היה כשחרב הבית כשניה כלומר שנה שמתחלת שמטה לחזור והבית חרב בשנת ת"ך לבניינו ולפי שכבר יצא רוב השנה אין התנא המונה שני החורבן מונה אותה אלא מתחיל משנה של אחריה שהיא שניה של שמיטה לפיכך יש להוסיף שנה אחת על מנין שנות התנא ועוד פירש דבערכין (דף יב:) פריך לר' יהודה בימא כמה קם ת"ך פש להו ממני שני לארבע מאה משום יובלי שדיהו לעשרים הוו להו כ"פ אשמטה דבשנת שמטה חרב ומסיק הנך שית שנין עד דסליק עזרא ומקדים אלא מני שמיטות לא קא חשיב אשמטה דבעשרים שנין ותרתין ליובל חריב והיא מולאי שביעית ונראה לאגב חורפיה לא דק הוא [6] מה שפירש דבשנת ת"ך חרב הבית אין זה כי אם תכ"א כדמוכח הסוגיא בהדיא בערכין (שם) ועוד קשיא מה שפירש דבערכין פריך לר' יהודה בימא דלא פריך אלא לרבנן ואילו לר' יהודה בימא והכי איתא התם בפ' שני דערכין מולאי שביעית כשניה מי משכחת לה מכדי בימא כמה קם ת"ך פירוש מלבד שנת החורבן לרבנן מרבע מאה תמנית יובלי פירוש כדרבנן ועשרים שנין אשמטה בשנת שמטה חריב פי' בשנת עשרים ואחת ואית ספרים דגרסי בשית בשבוע חריב וקאי אשנת ת"ך דאחירי ביה ומשני הא מני רבי יהודה היא דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן פש תמנית מתמנית יובלי וכ' שנין הרי עשרים ושמונה ובשנת תכ"א חרב הבית אשמטה דבמולאי שביעית חרב [3] ולאותו חירון דעזרא דשית שנין שפ"ה שניא אחריונא הוא דמסיק רב אשי ניישב אף לרבנן דשית שנין עד דסליק עזרא לא קא חשיב אם כן הוו להו תמני יובלי וארבע עשרה שנה ושנת ארבע מאות ועשרים ואחת שאחריה חרב הבית אשמטה דבמולאי שביעית חרב אלמא מוכח בהדיא דבשנת ארבע מאות ועשרים ואחת חרב הבית לכך נראה שחזר בו רש"י ממה שפירש כאן בפירושיו מלשם בערכין כמו שפירשתי וגם רשב"ם אומר דולאי בשנת תכ"א חרב הבית והאי דקאמר נטפי חדא שתא הייט לפי שאין התנא מונה שנת כ"א עם שנות חורבן אלא בהדי דקם ביתא ולפי זה מתישבת הסוגיא בערכין כמו שפירש אבן קשיא שמונה שנת תכ"א משנות בנין ובכל דוכתא לא מינין אלא ת"כ והכי נמי אמר לעיל מלכות פרס ל"ד מלכות יון ק"פ מלכות בית חשמונאי ק"ג מלכות בית הורדוס ק"ג והם שלמו לשנת ת"כ אבל שנת תכ"א היא משני החורבן ועוד קשיא כי לפי זה יהיה שקר מה שנהוג בפי העולם לומר קע"ב אחר החורבן נשלמו ארבעת אלפים ולא היה להם לומר אלא קע"א למנין התנא שמונה תכ"א בבנין ועוד דכל סוגי ההלכה לעיל ניטפי ארבעין ומתני הכל לפי אותו דרך שבתחלת המנין לא נמנה כי אם ת"ך וכן בסמוך דקאמר מתני' טעיא שלא שנים ואם קם תכ"א לא טעיא אלא שתי שנים ועוד הקשה ר"מ בין לפירוש זה בין לפירוש ראשון דקאמר וסימניך כי זה שנתים דקאי אנשקול מכל מאה תרתי ומתן סימן לעשות כרבי יהודה ולא כרבנן ואין זה כשאר סימני ההלכה דקיימי אנטפי ואינגלר ולא היה לו להניח סימן כי אם אנטפי חדא שתא וה"מ לאתויי נקי יהיה שנה אחת (דברים כד) לכך נראה לר"ת כגי' ר"ח האי מאן דלא ידע בכמה שני בשבוע ניבצר תרתין שנין או ניטפי חמש שנים אשר אין מרש וקציר ולא קאי כלל אשנים לאחר חורבן אלא אמנין מלכות יונים שהתחלת מלכותם לפשוט בעולם בשנת מ"א לבנין הבית שהרי מלכות פרס ל"ד כפי הבית ויונים מלכו שם שנים שלא פשטה מלכותם דלא חשיב הרי ארבעים ובשנת מ"א התחילו למנות למלכותם ואם כן שנה אלישית למלכותם היא שנת ארבעים ושלא לבנין בית והיא שנה ראשונה של שמטה לרבי יהודה דבתחלת הבנין התחילו למנות השמיטין ולה"ק להבא לידע שנות השמטה יפחות ממניינם שתי שנים ומתחיל שמטה למנות או חוסיף חמש שנים על מניינם ויהיה הדבר מכוון והשתא ניחא שכל הפסוק הוא סימן לחוספת ולפחת ופסק רבינו גרון בספר התרומה דהלכה כרבי יהודה דאמר שנת חמשים עולה לכאן ולכאן ואע"ג [7] דבערכין (דף יב) ובפ"ק דרשא הנה (דף ט. ושם) קאמר לאפוקי מדרבי יהודה מ"מ כך הלכה דכה"ג אשכחנא [8] פ"ק דכתובות (דף י) דקאמר לאפוקי מדרשב"ג דאמר כתובה דאורייתא אע"ג דהלכה דכתובה דאורייתא ובפ"ק דכתובות הארכתי ובתוספות רבינו יהודה נמי משמע דהלכה כרבי יהודה שמחשב בהם שנת שמטה שבזמן הזה מ"ט שנה לכל יובל וכך פירש לפרש"י בשמעתין שבשנת ת"ך התחילה שמטה לחזור וקע"ב לאחר חורבן נשלמו ד' אלפים והוסף עליהם שנת ת"ך והרי קע"ג ואלף חמישי כולו וט"ו של שני הרי אלף וקפ"ח הולא האלף וק"נ ביובלי ונשקול מכל מאה תרתי הרי כ"ג שנים שעלה יתרון היובלות שיהא על ל"ח שנה שנשארו מן האלף וק"נ ועולה ס"א הנ"ו הם ז' ז' נשארו ה' שנים הרי לפי זה שנת י"א לאלף שני התחלת שמטה לחזור ולפי' רשב"ם שפירש דבשנת תכ"א חרב הבית והיא היתה תחלת שמטה לא התחילה שמטה לחזור עד שנת י"ב לפרט וכן לפר"ת ולא חשוב ג' מאות ופ' שנה בפני הבית התחילה מלכות יונים וקע"ב לאחר חורבן נשלמו אלפים הרי תקנ"ב פחות מהם ב' שנים כדקאמר בזיר תרי שני והיו תק"נ וכל אלף חמישי וט"ו שנים מן השני הרי נ"ו מאות ושנים וחמש שנים הי"ד מאות הולכים בז' ז' נשארו קפ"ה הק"מ הולכים בז' ז' ונשארו כ"ה והם ד' שנים אמר שביעיות הרי בשנת שתים עשרה לאלף שני התחילה שמטה: **לאחר** ארבעת אלפים ולכ"מ. היינו דאמר בחלק (סנהדרין דף נז:) אמר ליה אליהו לרב יהודה לא פחות עלמא מפ"ה יובלות ומחרון בן דוד בא ח"ל בתחילתו או בסופו אמר ליה איני יודע וארבע אלפים ומתתים הם פ"ד יובלות ולקמר הכא כשיעבור רוב יובל אחרון יבא והתם מסיק רב אשי עד הכא לא תפסי ליה מכאן ואילך סבי ליה:

ספרא

עין משפט נר מצוה

ל"ד א ע' ממ"ר פ"י מהל' שמיטין הלכה ה' וכב"מ שם:

רבינו חננאל

ברי ציון ואלו הן פרטיו ושמן מ"ח עיר. וכן אם נעשה הסופר בפרטותיו ישאל לתנא כמה פרטותיו יאמר לו צ"ט יפהות מהן כ"ח נשארו נ"א ואלו הן פרטותיו וסימן תנא דרבי אליעזר דתנא ר"ספאה ספרא חסירה: ושוגיין דשמעתין הוא כי קנייהם לא התנא ולא דסופר אינן מונין לא באלפים ולא במאות אלא בפרטים בלבד: אמר רב דינא בריה דרב יהושע כאן דלא ידע כמה שני בשבוע לישאליה להאי ת"א דסדר עולם דתני בתוספתא בסוף מסכת קידושין קדשים ובתלמוד א"ר ישראל בפגילה סוף פ"א משנברא העולם עד שיצאו ישראל ממצרים אלפים ותמ"ח שנים. ומאהל מועד שבמדבר ארבעים שנה חסר אחת ומבלבל ריי שנה בשילה ש"ע שנה חסר אחת בש"ב ומבעון נ"ב שנה בבית העולמים ת"י שנה לבית ראשון וח"ב שנה לבית האחרון ריש אומרים דר' אי תנא הוא דסדר עולם דתני בפס' קדושין בסוף פ"א (דף ח ע"ב) בשנת פ"א ליציאת מצרים ע"ו שמיטה ובשנת ק"ג ע"ו יובל וחני בהדיא בגמרא ערכין (דף יג ע"ב) ריי יובלות מנו ישראל משנכנסו לארץ עד שיצאו הרי תת"ג וד' שיבשו ד' שחלקו ומ' בנדבר ואלפים וחמ"ח נכ"נא משנברא העולם עד שחרב הבית בראשונה נכ"ו ישראל שלשת אלפים וש"ב שנה ריש מי שאומר כי שבע שביבשו ד' שחלקו בכלל תת"ג שנה הן דקי"ל ג' שי"ח חרב הבית ולא מ"כ חרב לה אלא אם תר"שוב ד' שביבשו ד' שחלקו מכלל חת"ג שנה שהן ריי יובלות יפלם מבני הבריאה והשנים הנ"ל ד' עד שנה שהוא עומד בה יטול שנתים מכ' מאה השנים שאינן עולות למאה יוסף עליהן

מסורת הש"ס

ג) [נ"ל נרבין]. ב) [ערכין יב.]. ג) [ע"ש דיה כי מעיינת]. ד) [לא נמצא שם וע' בערכין לב. ולאלי על זה כוונו תוס' וכן הרא"ש בסוגיא דהכא סימן ז]. ה) [נ"ל נפ' בתרא (דף קי:)].

תורה אור השלם

1. כָּל הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לַלְוִיִּם אַרְבָּעִים וְשִׁמֹנֶה עִיר אֹתָן וְאֶת מִגְרְשֵׁיהֶן: במדבר לה ז
2. כִּי זֶה שְׁנָתַיִם הָרָעָב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חָרִישׁ וְקָצִיר: בראשית מה ו

הגהות הב"ח

(ו) תוס' ד"ה לאי וכו' לא דק הוא דמה: (כ) בא"ר דמולאי שביעית חרב ואותו תירוץ:

רבינו חננאל (המשך)

מה שבידו מן השנתים של כל מאה ויוצא בשבועות והנותרות שלא שלמו לשבוע הן שני השבוע של שמיטה וזה שאומר לישאליה לתנא דסדר עולם ולישקוק כללי ביובלי ופרטי בשבועי וידע כמה בשבוע [6] ריש עוד חשבון אחר קרובי לישייליה לספרא כמה שנין קא חשיב וליבציר מינייהו תותי שנין או יוסיף חמש שנין עלייהו. ולישקינן בשבועי וידע בכמה שני בשבוע קאי וסימן כי זה שנתים הרעב כבר יצאו סימן לפחיתה ועוד חמש שנים למוסיף: אמר ר' חנינא אחר ת' שנה לחרבן הבית השני כו'. דע שחרב הבית השני בשנת ד' אלפים ליצירה (ג"ב חסר) קע"ב שחבוא שנת ת' שנה לחרבן הבית היא שנת ד' אלפים ורכ"ח לבריאת עולם וזו הברייתא דתני ד' אלפים ורל"א לבריאת עולם הנה שלש שנים בין רכ"ח לרל"א ושטותה היא:

[6] עי' בתוס' מלן ד"ה לאי שהקילו ג"כ לגי רבינו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com